

УДК 332.14(075.8)

Кузьмин В.М.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки підприємства

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТРАТЕГІЧНОГО ТА ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ГРОМАДОЮ

У статті висвітлено взаємозв'язок стратегічного та оперативного управління територіальною громадою та окреслено можливість їх об'єднання (інтеграції). Також приведені відмінні і спільні ознаки стратегічного і оперативного управління територіальною громадою. Обґрунтована роль інформаційних технологій, які сприяють посиленню взаємозв'язків і взаємодії оперативного та стратегічного управління, що створює передумови для їх інтеграції.

Ключові слова: територіальна громада, оперативне управління, стратегічне управління, цінності, проект.

Кузьмин В.Н. ВЗАИМОСВЯЗЬ СТРАТЕГИЧЕСКОГО И ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ ОБЩИНОЙ

В статье рассмотрена взаимосвязь стратегического и оперативного управления территориальной общиной и возможность их объединения (интеграции). Также приведены отличительные и общие признаки стратегического и оперативного управления территориальной общиной. Обоснована роль информационных технологий, которые содействуют усилению взаимосвязей и взаимодействия оперативного и стратегического управления, что создает предпосылки для их интеграции.

Ключевые слова: территориальная община, оперативное управление, стратегическое управление, ценности, проект.

Kuzmyn V.M. INTERRELATION OF STRATEGIC AND OPERATIVE MANAGEMENT OF A TERRITORIAL COMMUNITY

In the article the interrelation of strategic and operative management of a territorial community and opportunity of their association (integration) is considered. Distinctive and general (common) attributes of strategic and operative management of a territorial community also are given. The role of information technologies is reasonable which promote amplification (strengthening) of interrelations both interaction of operative and strategic management, that creates the preconditions for their integration.

Keywords: a territorial community, operative management, strategic management, values, project.

Постановка проблеми. Перехід від планової до ринкової економіки зумовлює необхідність формування адекватних управлінських систем і не тільки в економічній сфері, а й в соціальній, політичній, культурній та ін. Однак практичні реалії демонструють відсутність значного поступу і цілісності реформування управління територіями, громадами. Крім того, формальна орієнтація на моделі управління сусідніх країн не завжди є ефективною і необхідно впровадження власних підходів до управління трансформаційними процесами в країні на локальному рівні.

Необхідність децентралізації влади, можливості застосування сучасних інформаційних технологій в управлінні, створення соціальних мереж тощо обумовлюють перегляд і удосконалення теоретичних і практичних засад на всіх рівнях державного управління і місцевого самоврядування.

Не менш актуальним є розвиток теоретичних і практичних підходів (з врахуванням кращих світових теорій і практик) до стратегічного та оперативного управління однієї з основних ланок суспільства – територіальної громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний час більшість досліджень з даної проблематики дослідження концентруються в сфері управління діловими організаціями. Зокрема, Питкіним А.Н. і Немтіновим Р.В. [1; 2] розглядаються теоретичні аспекти та механізми взаємозв'язку між стратегічним й оперативним управлінням виробництвом на підприємстві в умовах конкурентного середовища, Віханським О.С. [3] деталізовано спільні та відмінні ознаки стратегічного і оперативного управління. Приведена проблематика частково знаходить відображення в класичних працях І. Ансоффа [4], Р. Акоффа [5], Г. Мінцберга [6] та інших, проте впровадження і можливості сучасних інформаційних технологій вносять нові акценти в класичні теорії.

Разом з тим, попри значні результати досліджень оперативного і стратегічного управління діловими

організаціями, проблеми оперативного і стратегічного управління територіальними громадами вимагають додаткового аналізу і вивчення.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні взаємозв'язків стратегічного та оперативного управління для удосконалення концептуальних основ управління територіальною громадою, ефективного функціонування та розвитку територіальної громади та її основних систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перехід нашої держави від тоталітарного до громадянського суспільства є складним процесом, можливо, навіть складнішим, ніж становлення громадянського суспільства еволюційним шляхом у розвинених демократичних країнах. «Громадянське суспільство – це постійно функціонуюча організація людей, об'єднаних навколо самостійно обраних моральних і політичних цілей, на яку держава, незважаючи на її владні орієнтації, не може справляти свого підпорядковуючого впливу» [7, с. 356]. Самоврядна територіальна громада є однією з основних систем громадянського суспільства, причому це складна система (включає економічну, соціальну, культурну, духовну та інші підсистеми) і відкрита система, яка функціонує в складному зовнішньому середовищі. В той же час це – диференційована (розділена на різні підсистеми) система і для ефективного свого функціонування і розвитку вимагає впровадження інтеграційних управлінських рішень. «Сучасний менеджмент інтегрує досягнення цивілізації з управління складними відкритими системами. Тенденція до інтеграції, тобто об'єднанню методів різних наук і встановленню їх загальних закономірностей, є однією з особливостей розвитку наук на сучасному етапі розвитку соціуму по дорозі до «вільного суспільства», тобто ідеальному соціуму, в якому всім культурним традиціям надані рівні права» [8]. Інтеграція відбувається не тільки в сукупності різних наук, але і підходів до управління, функцій і видів менеджменту, елементів управ-

ління. В сучасних системах відбувається інтеграція процесів, що протікають в системі, інтеграція систем менеджменту, рівнів управління, взаємодії особи і організації громади, громади і суспільства та ін. Тому одним з основних завдань управління територіальною громадою в сучасних умовах зростання складності і невизначеності зовнішнього середовища є інтеграція різних підсистем управління територіальною громадою і окремих членів громади в єдиній (інтегрованій) системі управління за допомогою спільного визначення цілей, об'єднання підходів, функцій управління. Це дозволить досягти синергійного ефекту в управлінні – ефекту підвищення результативності за рахунок взаємозв'язків, взаємодії і взаємопідсилення діяльності більшості членів громади чи груп у різних сферах діяльності.

Теорію подвійного (бінарного) управління окреслив І. Ансофф в класичній праці «Стратегічне управління» [4, с. 506], він визначив наступні цілі для основних видів управління:

управління операціями: ціль – отримання прибутку;

стратегічне управління: ціль – забезпечення майбутнього потенціалу для отримання прибутку. І. Ансофф формував дану теорію для великих ділових організацій, згідно приведеної теорії реалізацію різних цілей стратегічного і оперативного управління повинні забезпечувати різні підрозділи організації.

В ділових організаціях зведеного визначення основним поєднуючим елементом виступає прибуток, тобто економічний критерій ефективності.

На перший погляд, між діловими організаціями і територіальними громадами величезні відмінності. Це так, проте управління є у всіх системах, в тому

числі суспільних, принципи менеджменту універсальні як для економічних, так і суспільних систем. Крім того, територіальну громаду ми можемо представити як корпорацію з надання суспільно необхідних послуг (оперативна діяльність) з специфічними показниками ефективності та створення необхідного потенціалу (стратегічна діяльність) для розвитку: удосконалення системи надання суспільно необхідних послуг, забезпечення конкурентоспроможності та стійкості (під впливом зовнішніх факторів) основних підсистем територіальної громади.

Модель, яка реалізує приведені вище підходи, приведена на рис. 1

Для прикладу, фізичні особи, приватні підприємці, невеликі підприємства поєднують (інтегрують) в одній особі оперативну і стратегічну діяльність і проблема об'єднання (інтеграції) стратегічних і операційних цілей неминуче постає для всіх організацій, як великих підприємств, так і територіальних громад.

Приведена модель (рис. 1) є тільки площинною проекцією основних елементів управління територіальною громадою відповідно без просторових зв'язків і часових рамок. Основним елементом моделі є стратегія, яка визначає алгоритм («програму») управління територіальною громадою.

Одним з відмінних елементів приведеної моделі управління від інших є «цінності». «Цінності – це такі результати або продукти різноманітної діяльності людей, які задовольняють які-небудь матеріальні або духовні потреби людей різних соціальних груп» [9, с. 18]. В той же час цінності – це переконання людей, соціальних груп, суспільства, проте в стратегії громади, не будь-які, а тільки відносно цілей.

Ціннісні норми задають площину, яка визначає допустимі межі суспільних і особистих цілей. Окрема конкретна ціль є по суті конкретизацією ціннісних норм і ідеалів. В діяльності з досягнення цілі (навіть суто особистої) відбувається інтеріоризація (суб'єктивація, «засвоєння») цієї цілі свідомістю і, тим самим, формування ціннісних орієнтацій і установок.

У проектному менеджменті: «проект – людська діяльність з створення нових цінностей майбутнього, яка є унікальною по сукупності умов здійснення» [10, с. 87].

Тобто стратегії розробляють з урахуванням цінностей громади, навіть якщо їхня мета – трансформувати існуючі цінності чи порушити наявні зв'язки, ґрунтовані на них.

Доцільно виокремити відмінні ознаки оперативного і стратегічного управління (табл. 1)

Проте сучасні інформаційні технології через системи локальних і глобальних мереж дозволяють швидко і дешево здійснювати обмін і передачу технічно необмежених обсягів інформації як усередині, так і

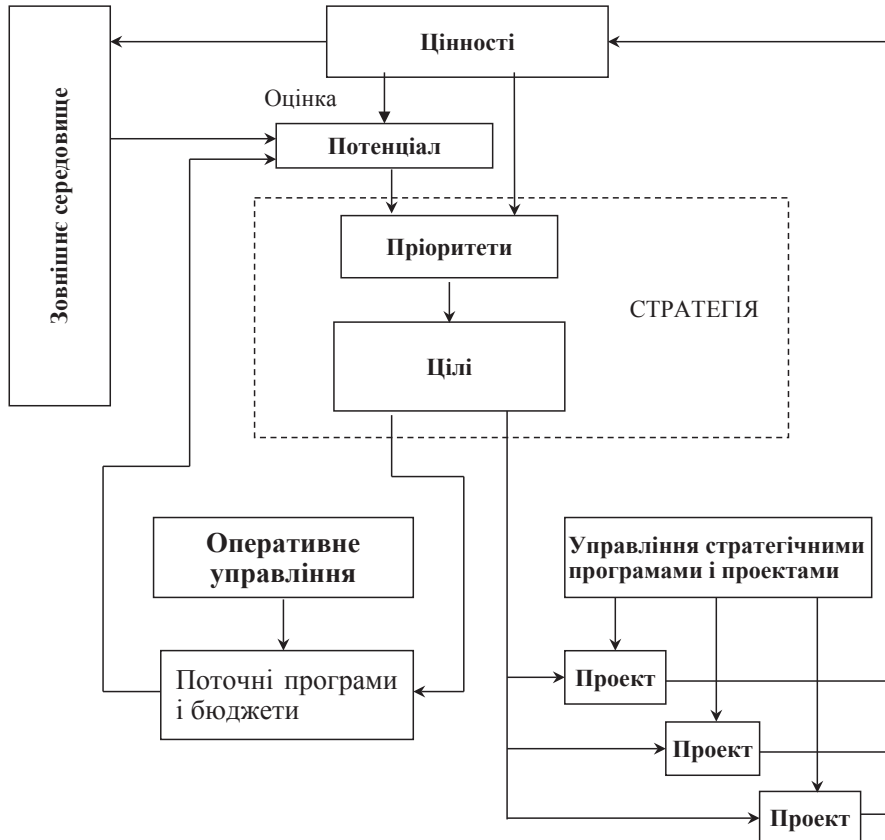

Рис. 1. Модель управління територіальною громадою

Джерело: авторська розробка

Таблиця 1

Порівняння оперативного та стратегічного управління

Оперативне управління	Стратегічне управління
Основне призначення	
Надання суспільно необхідних послуг	Формування нових позитивних цінностей
Враховання фактору часу	
Орієнтація на короткострокову і середньострокову перспективу	Орієнтація на середньострокову і довгострокову перспективу
Спосіб досягнення цілей	
Ефективне використання внутрішніх ресурсів	Пошук шляхів підвищення конкурентоспроможності і адаптації до змін в зовнішньому середовищі
Концентрація уваги менеджменту	
Внутрішнє середовище, шляхи ефективного використання ресурсів	Зовнішнє середовище, забезпечення конкурентних переваг, адаптація до змін зовнішнього середовища
Роль людського чинника	
Людина – один з ресурсів громади, виконавець робіт і послуг	Людина – основа громади, основна її цінність, джерело зростання і добробуту
Оцінка ефективності	
Рациональність використання ресурсів, якість послуг	Гнучкість, швидкість і адекватність реагування на зміни у зовнішньому середовищі

за межами територіальної громади, зокрема в сфері оперативного і стратегічного управління.

Це створює визначальні передумови для посилення взаємозв'язків між оперативним та стратегічним управлінням територіальною громадою. Слід відмітити, що можливість посилення взаємозв'язків, що зумовлює об'єднання (інтеграції) оперативного та стратегічного управління, в значній мірі обумовлюється:

- єдністю об'єкту управління: діяльність територіальної громади;
- єдністю інструментів стратегічного й оперативного управління: управлінські рішення;
- єдністю функцій управління: планування, організування, мотивування, контролювання і моніторинг;
- єдністю цілей функціонування стратегічного й оперативного управління: посилення потенціалу громади.

Таким чином, інформаційні мережі (існуючі чи перспективні) можуть бути використані як складові інформаційних систем управління територіальною громадою, хоча вони не заперечують (а тільки підсилюють) формування спеціалізованих управлінських систем, наприклад електронного уряду. Основні функції таких управлінських інформаційних систем окреслюються:

- функцією комунікації, що дозволяє здійснювати обмін і передачу інформації усередині й за межами територіальної громади, дана функція, як уже відмічено, реалізується через системи локальних і глобальних мереж;
- функцією одержання знань, що забезпечує всіх зацікавлених членів громади в актуальній інформації, щодо стану і діяльності громади, дана функція реалізується через наявність масивів даних з усіх сфер діяльності громади;
- функцією забезпечення прийняття управлінських рішень, що полягає в можливості участі членів громади в прийнятті управлінських рішень, гро-

мадській оцінці управлінських рішень прийнятих керівними органами громади, необхідності їх коригування тощо;

- функцією реалізації рішень, що полягає в залученні до реалізації стратегічних і оперативних рішень, крім виконавчих органів громади, інших сторін, дана функція може бути реалізована через добровільну участь громадських, ділових організацій в оперативних і стратегічних програмах та проектах.

- функцією моніторингу, що дозволяє відслідковувати виконання всіх рішень з стратегічного та оперативного управління та виявляти відхилення на початкових стадіях їх виникнення, дана функція реалізується через управлінські рішення, що попереджують або нівелюють відхилення в реалізації оперативних та стратегічних програм та проектів.

Відкритість і прозорість для всіх членів громади інформаційних баз, інформаційних мереж, інформаційних управлінських систем дозволяє забезпечити можливість моніторингу управління, одержання нових знань про функціонування і розвитку громади, формування та оприлюднення пропозицій з усіх аспектів управління територіальною громадою. Це дає можливість виявити ще на початкових етапах стратегічних проектів чи операційних програм їх недоліки, визначити неефективне використання ресурсів для їх реалізації і вчасно проводити заходи, що їх попереджають.

Висновки з проведеного дослідження. Відкритість і прозорість забезпечують можливість комплексної реалізації оперативних та стратегічних програм і проектів як єдиної мегапрограми, причому взаємозв'язки і взаємовпливи між стратегічними проектами і оперативними програмами формуються на всіх етапах від прийняття рішення до одержання кінцевих результатів реалізації управлінських рішень, як командами, які реалізують проекти, так зацікавленими сторонами і членами територіальної громади.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на формування практичних основ бінарної (інтеграційної) системи управління територіальною громадою.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пыткин А.Н., Немтинов Р.В. Механизм взаимодействия стратегического и оперативного управления производством конкурентоспособной продукции / А.Н. Пыткин, Р.В. Немтинов // Российское предпринимательство. – 2011. – № 12 Вып. 2(198). – С. 80-85 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.creativeconomy.ru/articles/16107/>.
2. Немтинов Р.В. Роль механизма взаимодействия стратегического и оперативного управления производством в конкурентной среде / Р.В. Немтинов // Российское предпринимательство. – 2011. – № 7(2). – С. 62-68.
3. Виханский О.С. Стратегическое управление / О.С. Виханский. – М. : Гардарики, 2003. – 275 с.
4. Ансофф И. Стратегическое управление : сокр. перевод с англ. / Научн. ред. и авт. предисл. Л.И. Евенко / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
5. Акофф о менеджменте / пер с англ. под ред. Л.А. Волковой / Р. Акофф. – СПб. : Питер, 2002. – 448 с.
6. Минцберг Г. Структура в кулаке / пер. с англ. под ред. Ю.Н. Каптуревского / Г. Минцберг – СПб. : Питер, 2004. – 512 с.
7. Філософія. Навчальний посібник за ред. І.Ф. Надольного. – 5-те вид. – К. : Вікар, 2005. – 455 с.
8. Родина Л.А. Проблемы структурирования научного знания в аспекте систематизации управленческой информации / Л.А. Родина // Менеджмент в России и за рубежом. – 2004. – № 5. – С. 11-20.
9. Бранский В. П. Искусство и философия / В. П. Бранский – М. : Посад, 1999. – 670 с.
10. Михеев В.Н. Живой менеджмент проектов / В.Н. Михеев – М. : Эксмо, 2007. – 480 с.